

Učestalost muške populacije u sestrinstvu kroz povijest i danas

The frequency of the male population in nursing throughout history and today

Dijana Čizik¹, Matea Čikeš¹, Matea Gavranic², Tanja Marjanović³, Petra Mlikota⁴

¹Dom zdravlja Dubrovnik, Sanitetski prijevoz, Dr. Ante Starčevića 1, 20 000 Dubrovnik, Republika Hrvatska

²Zavod za hitnu medicinu Dubrovačko-neretvanska županija - Ispostava Orebić, Ulica kralja Tomislava 22, 20 250 Orebić, Republika Hrvatska

³Opća bolnica Dubrovnik/Odjel za Neurologiju, Dr. Roka Mišetića 2, 20 000 Dubrovnik, Republika Hrvatska

⁴Sveučilište u Dubrovniku, Studij sestrinstva, Stablinac XI/46, 22211 Vodice, Republika Hrvatska

Sažetak

Autori opisuju uloga muške populacije u razvoju sestrinstva te specifičnosti utjecaja uvriježenog mišljenja u općoj populaciji o sestrinstvu. Također, opisuju se recentne promjene u sestrinstvu s posebnim naglaskom na povećanje broja osoba muške populacije u današnjem sustavu sestrinstva.

Ključne riječi: sestrinstvo • medicinska sestra-medicinski tehničar • feminizacija • predrasude

Kratki naslov: Muška populacija i sestrinstvo

Abstract

The authors describe the role of the male population in the development of nursing and specificity influences conventional wisdom in the general population of Nursing. It also describes recent changes in Nursing with a focus on increasing the number of persons of the male population in today's system of nursing.

Keywords: nursing • nurse-medical technician • feminization • bias

Running head: Male population and nursing

Received July 14th 2017;

Accepted December 22nd 2017;

Autor za korespondenciju/Corresponding author: Matea Gavranic, RN, Zavod za hitnu medicinu Dubrovačko-neretvanske županije - Ispostava Orebić, Ulica kralja Tomislava 22, 20 250 Orebić, Republika Hrvatska • e-mail: gavranic.matea@gmail.com; mateagavranic@yahoo.com

U općoj populaciji danas je uvriježeno mišljenje da je sestrinstvo zanimanje u kojem se isključivo zapošljavaju osobe ženskog spola. Ističemo da u spisima o povijesti sestrinstva postoje podatci kako su brigu o oboljelima i umirućima, prije feminizacije sestrinstva, isključivo provodile osobe muškoga spola. Danas je uvriježeno mišljenje da moderno sestrinstvo započinje na osnovama bilježaka Florence Nightingale [1820.-1910.], ali i da je zanimanje isključivo namijenjeno osobama ženskog spola. Međutim, potrebno je istaknuti kako se u današnjem sestrinstvu zapošljava znatan broj osoba muškog spola. Svrha je ovog članka informiranje opće populacije o prevalenciji osoba muškog spola u sestrinstvu te smanjenje predrasuda o tome kako je sestrinstvo isključivo ženska profesija.

S velikim zanimanjem pročitani smo članak „Sestrinstvo - ženska profesija“, autora iz Opće bolnice Pula [1]. Uporabom literaturnih citata iz međunarodne literature autori opisuju ulogu muške populacije u razvoju sestrinstva te specifičnosti utjecaja uvriježenog mišljenja u općoj populaciji o sestrinstvu. Također, opisuju se recentne promjene u sestrinstvu s posebnim naglaskom na povećanje broja osoba muške populacije u današnjem sestrinstvu [2].

Autori na temelju sustavnog pregleda literaturnih navoda opisuju potrebu promjene uvriježenog mišljenja u općoj populaciji – da je sestrinstvo stručno-znanstvena grana u kojoj sudjeluju isključivo osobe ženske spola.

Potrebno je naglasiti [3] da je moderno sestrinstvo profesija u kojoj je ženska populacija zastupljenija. Međutim, treba istaknuti i da postoje podatci kako su tijekom povijesnog razvoja sestrinstva pripadnici muškog spola dali značajan doprinos razvoju sestrinstva. Tako su 250. godine prije Krista u Indiji školu za njegovatelje pohađali samo pripadnici muškog spola. Petsto godina poslije, u Bizantskom carstvu, osnovana je služba zdravstvene njege u hospiciju, a osobe muškog spola imale su dominantnu ulogu [4]. U trećem stoljeću u Aleksandriji, za vrijeme pojave velike kuge, postoje *parabolani*, tj. članovi kršćanskog bratstva koji volonterski zbrinjavaju bolesne i ozlijeđene te obavljaju pokop mrtvih [5].

Danas je uvriježeno mišljenje kako je Florence Nightingale [1820.-1910.] začetnica modernog sestrinstva. Ona je smatrala da radne zadatke medicinske sestre može obavljati isključivo osoba ženskog spola.

Neka načela modernog sestrinstva sažeta su u čimbenicima koje je ona zahtijevala od učenica-polaznica škole za obrazovanje medicinskih sestara, čiji je bila osnivač. Od učenica je zahtijevala da budu poštene, točne, pouzdane, blage, mirne, tihe, uredne, čiste, vesele i strpljive [6, 7]. Na osnovi spomenutih čimbenika nastao je etički prototip medicinske sestre kao žene koja je odgovorna, hrabra, požrtvovna, radišna, majčinski nježna i pokorna liječniku.

Prema Cockerhamu, stereotip, tj. model sestriinstva koji je razvijala Nightingale -FL osnova je modela današnjeg sestriinstva, a ovjekovječio je ženu u ulozi medicinske sestre, a medicinsku sestru u ulozi žene.

Danas je verificirano kako se u sestriinstvu znatno povećava broj muških osoba, međutim, u općoj populaciji prevladava mišljenje kako je sestriinstvo isključivo profesija u kojoj su zaposlene osobe ženskog spola [8].

Sociologija opisuje da su osobine muških osoba snaga, agresivnost, samokontrola, menadžerstvo, kompetitivnost, objektivnost, upornost, hrabrost i dominacija.

Prema opisanim čimbenicima zaključujemo da su muške osobe zainteresiranije za tehnička zanimanja, poslove s višim društvenim statusom, većim osobnim dohotkom te one za koja je potrebna inicijativa i kompetitivnost [9].

U sestriinstvo zajednici uvriježeno je mišljenje da osobe muškog spola rade na poslovima u sestriinstvu gdje je potrebno ulaganje većeg fizičkog napora (primjerice: psihijatrija, kirurgija, anestezija, operacijske dvorane, hitni bolnički prijam), dok provođenje radnih aktivnosti na pedijatrijskim i ginekološkim odjelima nisu zadovoljavajući.

Napominjano kako se u domaćoj literaturi opisuju i stavovi krovne hrvatske sestriinske organizacije [Hrvatska komora medicinskih sestara - **HKMS**], a prema njima ima nezadovoljavajućih primjera u svakodnevnoj praksi.

Primjerice, logotip HKMS-a sadržava ljubičastu boju, licencija [odobrenje] za samostalan rad također je ljubičaste boje, kao i članske iskaznice. Danas u svjetskim sestriinskim organizacijama postoje smjernice i/ili preporuke da se izbjegava upotreba tzv. spolno obojenih boja [8, 9].

Primjerice, zašto su radne uniforme medicinskih sestara, a ne i tehničara, obojene plavom bojom? Nije li to spolno obojena boja za muškarce?

Posebnu pozornost treba svratiti na uvriježeno mišljenje kako je sestriinstvo isključivo zanimanje u kojem su zaposlenici osobe ženskog spola, a koje proizlazi iz jezične sintagme.

Radi boljeg razumijevanja opisane problematike u citiranu članku te provođenja sličnih istraživanja u budućnosti navodimo: pojam "sestra" objašnjava nešto blisko, intimno, toplo, obiteljsko, ali nadasve žensko, a "sestriinstvo" pripadnost određenoj grupaciji. Velik dio opće populacije smatra da je sestriinstvo isključivo ženska profesija, a što je uvelike uzrokovano nazivom koje u korijenu sadržava riječ "sestra".

Danas je verificirano da je u sestriinstvu znatan broj djelatnika muškog spola te da znatno veći broj pohađa specijalizirane edukacijske ustanove za sestriinstvo.

Razvojem sestriinstva kao samostalne profesije danas postoji mogućnost znanstvenog napredovanja djelatnika te je i to jedan od važnih čimbenika koji uzrokuje smanjenje potrebe dijeljenja na tzv. muške i ženske poslove u sestriinstvu.

U strukturi zaposlenika u sestriinstvu veći je broj osoba ženskog spola, ali su danas osobe muškog spola u svim područjima vertikalne hijerarhije u sestriinstvu.

Određeni stereotipi o sestriinstvu uzrokovani su jezičnom simboličkom razinom koju označava riječ "sestra", odnosno "sestriinstvo". Kada se ovom doda da je broj osoba muškog spola u sestriinstvu u stalnom porastu [10], opravdano se

postavlja pitanje je li sestriinstvo isključivo ženska profesija. Odgovor mora biti NE.

Točni su navodi autora da stereotipi proizlaze iz jezične sintagme, kao i društvenog konteksta. Nažalost, danas postoje mnogobrojne predrasude, ali je znanstveno, povijesno i stručno verificirano da osnova sestriinstva nije podjela na muško ili žensko. U svrhe boljeg razumijevanja zaključaka opisanih u članku autora iz Pule, treba istaknuti da je osnova/bit sestriinstva humanost i predanost profesiji, i to neovisno o spolu.

Zahvala/Acknowledgement

We thank [Narcis Hudorovic, MD.PhD] for assistance with [IMRaD technique, methodology] and for comments that greatly improved the manuscript.

Literatura/References:

- [1] Licul R. Sestriinstvo-ženska profesija? JAHN. 2014;5(9):183-192
- [2] Evans J. Man in nursing: issues of gender segregation and hidden advantage, *Journal of Advanced Nursing*, 1997; 26(2), 226-231
- [3] Mackintosh C. A historical study of men in nursing, *Journal of Advanced Nursing*, 1997;26(2):32-236
- [4] Quan K.(2012.), The Role of Men in Nursing Today, available at: <http://nursinglink.monster.com/benefits/articles/13045-the-role-of-men-in-nursing-today>, retrieved at December 23rd 2015.
- [5] Mackintosh C. A historical study of men in nursing, *Journal of Advanced Nursing* 1997;26(2): 232-236
- [6] Šegota I. (1997.). *Etika sestriinstva*, Pergamena, Zagreb
- [7] Kalauz S. (2011.), *Sestriinska profesijau svjetlubioetičkog pluriperspektivizma*, Pergamena i Hrvatska komora medicinskih sestara, Zagreb
- [8] Cerjan-Letica G, Letica S, Babić-Bosanac S, Mastilica M, Orešković S. (2003.), *Medicinska Sociologija*, Medicinska naklada, Zagreb.
- [9] Egeland JW, Brown JS. Sex role stereotyping and role strain of male registered nurses, *Research in Nursing-Health*, 1998;1(4):257-267.
- [10] Šonje J. (ur.), (2000.), *Rječnik hrvatskog jezika*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža i Školska knjiga.